Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Цана асобнага нумару 10 гр.

РОДНЫ КРАЙ

Орган Т-ва Беларускае Асьветы — выходзіць 2 разы ў месяц.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Езуіцкая вул. 6, кв. 2.

Прыймо інтэрэсантаў: у Сакратар'яце ТВА—у будні ад 9—12 г. у Рэдакцыі .. ад 12—14 г.

Цана падпіскі з дастаўкай поштай: За год 2 зл. 50 гр.; за паўгоду—1 зл. 35 гр. за 3 месяцы — 75 грош.; за 1 месяц — 30 грош.

№ 8 (96) | Вільня, 11-га ліпня 1936 г. | Год 4-ты.

Дзе выхад?

Хоць ужо неаднойчы розныя палітычныя дзеячы ў розных дзяржавах сьвету прадсказывалі канец гаспадарчага крызысу, аднак крызыс шалее на сьвеце і надалей, ды і нявядома яшчэ, калі кончыцца.

Разам з гаспадарчым крызысам зьявіўся і крызыс маральны, які выражаецца перадусім у недаверу адных да другіх, ці то асобных людзкіх адзінак, ці то нават цэлых гаспадарстваў. У сучасны мамэнт ніхто нікому ня верыць, ня верыць ня толькі на слова, але нават і на прысягу. Апошнія здарэньні ў міжнародным жыцьці як найлепш пацьвярджаюць слушнасьць гэнага недаверу. На апошніх паседжаньнях у Жэневе як Рада Лігі Народаў, так і агульны сход сяброў тэй-жа Лігі пастанавілі скасаваць санкцыі супроць Італіі, якія былі ўведзены па пастанове тэй-жа Рады Лігі ў лістападзе леташняга году, калі было яшчэ нявядама, чым можа кончыцца італьянска-абісінская вайна. Цяпер ужо ведама, што ў вайне канчальна перамагла Італія, і Ліга Народаў касуе свае ранейшыя пастановы, пры́ймаючы новыя, і моўчкі дае згоду на прызнаньне за Італіяй захопленых ёю сілком абісінскіх земляў.

Зразумела, што такі паступак такой важнай інстытуцыі, якой была дасюль Ліга Народаў, лішні раз пераконвае кожнага, што верыць каму-бы то ні было, ці спадзявацца на некага, хто-б памог другому ў бядзе, у нашыя часы нельга.

Паверыў-жа абісінскі цар, нэгус, у тое, што пастанаўляла Ліга Народаў і за гэта, за сваю лёгкавернасьць, апынуўся ў вельмі дрэнным палажэньні — царом бяз царства.

Нічога тады няма дзіўнага ў тым, што з Лігай Народаў перастаюць лічыцца, як з паважнай установай, найлепшым прыкладам чаго зьяўляецца адмова аўстрыяцкага канцлера Шушнінга зьявіцца ў Жэневу на запросіны Лігі і вострае выступленьне на паседжаньні Лігі прэзыдэнта гданскага сэнату Грэйзэра, заявіўшага, што гданчане ня хочуць быць зьвязанымі з Лігай Народаў, ад якой ня маюць аніякай карысьці, а толькі маюць адны клопаты.

Аднак у гэным зьявішчы ёсьць і добры бок, а іменна тое, што людзі ўрэшце павінны будуць пакласьці надзеі толькі на самых сябе і перастануць верыць розным абяцанкам некага трэцяга.

Для нас, беларусаў, гэткі пагляд асабліва важны і асабліва неабходны. Даволі рабілася розных абяцанак і нам, як таму нэгусу, і таксама мы, як і нэгус, толькі праігрывалі, веручы гэным абяцанкам. Цяпер-жа мы павінны перадусім лічыць на самых сябе, мусім пачаць працаваць самі над паляпшэньнем свайго жыцьця і то пачынаючы ад найдрабнейшых яго зьяваў. Толькі тады мы знойдзем выхад з таго цяжкога палажэньня, у якім мы апынуліся з прычыны крызысу гаспадарчага і маральнага.

Перамагчы-ж гэны крызыс нам, пэўне, удасца лягчэй, чым каму іншаму, бо-ж хіба мала каго так загартавала жыцьцё, як нас, і на пераломе мы здолеем быць мацнейшымі ад іншых.

Незразумелыя адносіны.

У нядзелю 5-га ліпеня г. г. польскае радыё перадавала „людовэ песьні з Віленшчызны". Мусіць усе беларусы радыёслухачы аднолькава аднесьліся да гэнае аўдыцыі.

Аказалася, што „людовэ песьні" гэта ня што іншае, як выключна песьні беларускія, аднак у радыё чамусьці іх баяліся ці не хацелі назваць беларускімі. Яшчэ горшым было тое, што частку беларускіх песьняў пяялі ў польскім перакладзе, выдаючы іх сапраўды за польскія песьні. Зразумела, што ніхто нікому ня можа забараніць рабіць пераклады на іншую мову, але заўсёды трэба памятаваць, што зрабіўшы пераклад, ня можна выдаваць перакладзеную рэчы за сваю ўласную.

Ня менш дзіўным, каб не сказаць больш, выглядала і самае выконваньне беларускіх песьняў. Кампазытары як Вэнслаўскі, так і Шэлігоўскі чамусьці знайшлі патрэбным перадаваць беларускія песьні ў аднагалосным пяяньні, і гэта тыя песьні, якія ўжо раней апрацаваны і ўжо раней не адзін раз выконваліся ў чатырох - галосным пяяньні. Вось-жа мусім прыпомніць, што беларусы між іншым маюць у сваім пяяньні тую асаблівасьць, што заўсёды пяюць на два, на тры, або і на чатыры галасы, высьцярагаючыся пяяньня унісонага, як зусім няпрыгожага на густ беларусаў, і то ня толькі беларусаў праваслаўных, але і каталікоў. Можа п. п. Вэнслаўскі і Шэлігоўскі хацелі аднагалосным і ўнісонным пяяньнем паказаць што гэта песьні народныя, „людовэ". Дык ізноў-жа мусім прыпомніць, што нашыя сяляне таксама рэдка калі пяюць у адзін голас і толькі каталікі пяюць рэлігійныя песьні ў унісон і таму радыёвая перадача нашых песьняў, як нейкага прымітыву, была зусім неадпаведная.

Такім чынам мы, радыёслухачы беларусы, протэстуем супроць таго, каб нашыя беларускія песьні выдаваліся зусім бясправна за песьні польскія і дамагаемся, каб радыё, калі перадае нашыя песьні, вымагала мастацкага іх выкананьня, на што яны зусім заслугоўваюць. Багацьце і хараство нашае песьні прызнаюць і вучоныя іншых нацыяў, дык ня можна з яе рабіць нейкага прымітыву.

Радыёслухач.

Навучаньне пунктуальнасьці ўрадоўцаў прем'ер-міністрам.

У газэце „Kurjer Poranny", у сувязі з частымі візытацыямі прэм'ер-міністра ген. Славой-Складкоўскага розных дзяржаўных інстытуцыяў дзеля праверкі пунктуальнасьці чыноўнікаў, зьмешчаны артыкул, аўтар якога малюе абраз пануючых у інстытуцыях звычаяў і падчырківае прызвычаеньне вышэйшых чыноўнікаў зьяўляцца на службу са спазьненьнем.

„У нас ня толькі ў інстытуцыях, але і наагул у грамадзкім жыцьці, — піша аўтар, — устанавіўся дрэнны звычай — чым вышэйшае становішча займае „фігура", тым больша права мае яна позьніцца. Возьмем для прыкладу першы лепшы ўрачысты акт у якім небудзь закіненым гарадку. Спярша ломіцца школьная моладзь, якая дурэе ў залі ў працягу цэлай гадзіны, чакаючы на пачатак урачыстасьці; пасьля прыходзіць „плебс" і толькі тады, калі заля перапоўнена, зьяўляюцца мясцовыя „тузы", уважна аглядаючыся кругом, ці ня прышлі яны, барані Бог, раней, чымся асобы, якія стаяць ніжэй ад іх на іерархічнай драбіне. Яны гардзяцца і задаволены тым, што нехта іх чакае,што бяз іх праграма не пачнецца.

Ніхто ня хоча быць простым сьмяротным, кожны хоча быць прынамся Гамлетам.

Дзякуючы гэтай дрэннай рысцы чалавечага характару ў нас укараніліся звычаі хранічнага спозьніваньня і права быць няпунктуальным.

Простыя людзі гэтаму ўжо болей ня дзівяцца і проста кажуць: —Пан можа пазьніцца, хам павінен чакаць, пакуль ня прыйдзе пан.—

Права спозьнівацца зрабілася нават у нас меркаю вялічча чалавека. Чым вышэйшы чыноўнік,тым пазьней можа ён прыходзіць у канцэлярыю, і чым „меншы" чалавек, тым даўжэй павінен ён чакаць. Пан чакаць ня можа, калі ён прыходзіць у справах у інстытуцыю, ён павінен быць прыняты зараз-жа, перад іншымі, якія раней прыйшлі за яго.

Гэтае „панскае" права спозьнівацца, — кажа далей аўтар, — вельмі чараўліве ў сваіх рэзультатах. Кіраўнік ці нейкі чыноўнік, які позьніцца дзеля падняцьця свайго прэстыжу, вучыцца пагардліва адносіцца да тых, ад каго ён трэбуе пунктуальнасьці. На сваю службу ён заглядаецца не як на грамадзкі абавязак, а як на свой асабісты прывілей. Ён пачынае прыходзіць да пераконаньня, што выконвае не абавязак, а аказывае ласку пакорна чакаючым каля яго дзьвярэй інтэрэсантам. Прыймо інтэрэсантаў у вызначаныя гадзіны робіцца з ласкі, з ласкі падпісываюцца паперы, а асобым знакам прыхільнасьці зьяўляецца паклон ці паданьне рукі.

Такім чынам ствараецца „бюрократыя", якая пазбаўляе чалавека кантролю над самім сабой,прывучае яго да ідэнтыфікаваньня асабістых жаданьняў са службовымі абавязкамі.

Лекцыі пунктуальнасьці, якія дае ў сучасны мамэнт прэм'ер-міністар, могуць быць няпрыемнымі і нарушаюць асьвяшчоныя гадамі традыцыі, але трэба прызнаць,што яны неабходныя, калі мы хочам стацца сучаснай дзяржавай.

Калі шкаляр, які зварочваецца да ангельскага караля з просьбай абменівацца паштовымі маркамі, атрымоўвае адказ у працягу двух тыдняў, дык у Польшчы грамадзянін, які злажыў заяву ў дзяржаўную інстытуцыю, не павінен чакаць адказу ў працягу двух гадоў".

Думаем, што прыклад прэм'ер-міністра і голас польскага публіцысты з газэты „Kurjer Poranny". Ня пройдзе бяз сьледу міма ўвагі і вуха чыноўніка.

Мы, беларусы, пэўне-ж толькі выйграем, калі намеры і жаданьні ген. Славой-Складкоўскага зрэалізуюцца ў жыцьці, бо-ж кожны з нас дагэтуль вельмі шмат без патрэбы трацію часу, чакаючы на вырашэньне сваіх справаў. Можа ўрэшце і нашая пагаворка:„каб ты па ўжэндах цягаўся" адыйдзе ў безпаваротную мінуўшчыну.

Дэмонстрацыйнае выступленьне Грэйзэра ў Жэнэве.

Пасьля таго, як на паседжаньні Рады Лігі Народаў мін. Ідэн прачытаў рэзалюцыю, у якой Рада Лігі просіць Польшчу, як дзяржаву, якая вядзе замежныя справы Гданска, заняцца ліквідацыяй інцыдэнтаў, выкліканых візытам крэйсера „Лейпціг", і пасьля заяўленьня мін. Бэка аб згодзе прыняць гэтую місію, два разы выступаў прэзыдэнт гданскага сэнату Грэйзэр.

Абедзьве яго прамовы былі вострымі нападкамі на Лігу Народаў і, перадусім, на яе вярхоўнага камісара Лестэра.

— *Насельніцтва Гданску,*—заявіў Грэйзэр, — *ніякім чынам ня лічыць сябе прывязаным назаўсёды да Лігі Народаў.* Трэба лічыцца з настроямі жыхароў Гданску, катория зьяўляюцца немцамі. Гданск быў падпарадкаваны міжнароднай інстытуцыі дзеля таго, каб даць магчымасьць Польшчы доступу да мора. Але гэта можна было асягнуць, не адрываючы Гданска ад Нямеччыны. Відаць, існаваў намер стварыць на ўсходзе Эўропы сталую крыніцу непаразуменьняў між Польшчай і Нямеччынай. Аднак, дзякуючы нацыянал-сацыялістычнаму ўраду, дзякуючы двум вялікім павадырам—Гітлеру і Пілсудскаму, намер гэты ня зьдзейсьніўся, і польска-гданскія адносіны складваюцца памысна бяз помачы Лігі і яе вярхоўнага камісара.

Гданск наагул ніякай карысьці ад Лігі ня мае, а наадварот — толькі клопат і непатрэбныя вялікія выдаткі, зьвязаныя з утрыманьнем вярхоўнага камісара.

У канцы Грэйзэр высунуў дзьве канкрэтныя прапазыкі: 1) *назначыць новага вярхоўнага камісара, каторы ня ўмешваўся-б у ўнутраныя справы Гданску* або 2) *не назначаць наагул вярхоўнага камісара, а ўзлажыць адказнасьць перад Лігай на прэзыдэнта гданскага сэнату.* Толькі такім шляхам, па думцы Грэйзэра, можна будзе вярнуць у Гданску аўторытэт Лігі Народаў.

Пасьля Грэйзэра прамаўляў мін. Бэк, заяўляючы, што нападкі прэзыдэнта Грэйзэра на Лігу Нацый і яе вярхоўнага камісара цалком неабаснаваны.

Францускі мін. Дэльбос стаў у абарону Лестэра і падчыркнуў, што выступленьне Грэйзэра толькі асьвяціла тыя труднасьці, з якімі прыходзіцца змагацца ў Гданску вярхоўнаму камісару.

Дэлегаты Гішпаніі, Турцыі і Аўстраліі асудзілі форму і тон выступленьня Грэйзэра. Мін. Ідэн выказаў жаль, што прэзыдэнт Грэйзэр дапусьціў у сваёй прамове напацкі на Лігу і яе прадстаўніка.

Выступіўшы паўторна, прэзыдэнт Грэйзэр заявіў, што не чакаў ад Рады Лігі іншых адносінаў і што *Нямеччына чакае таго мамэнту, калі прэзыдэнт гданскага сэнату ня будзе забавязаны зьяўляцца ў такую Лігу Народаў.*

Пасьля гэтага выступленьня гданская справа ў Лізе была вычэрпана. Скончылася яна на тым, што Ліга вызначыла, як заўсёды, камітэт трох, у які ўвайшлі прадстаўнікі Англіі, Францыі і Португаліі. Гэты камітэт трох мае абавязак сачыць за сытуацыяй у Гданску. Практычна ўсё зводзіцца да таго, што Польшча мае сама вырашыць з Гданскам гэты конфлікт.

Зьезд польскіх хароў у Варшаве.

28 і 29 чэрвеня гэтага году ў Варшаве адбыўся зьезд польскіх хароў. У зьезьдзе прыймалі ўчасьце хары з розных гарадоў Польшчы, а таксама польскія хары з іншых дзяржаў: з Нямеччыны, з Чэхаславаччыны, з Латвіі, Эстоніі і нават з Амэрыкі.

Усяго зьехалася ў Варшаву да сотні розных хароў з лікам каля сямёх тысяч пяюноў.

28 чэрвеня адбылося адчыненьне зьезду, на якім былі прадстаўнікі Ураду з п. прэм'ерам ген. Славой-Складкоўскім на чале, прадстаўнікі варшаўскага самаўраду і грамадзкіх арганізацыяў, прычым з пяяньнем выступала некалькі злучаных хароў.

На другі дзень зьезду, 29 чэрвеня, адбыліся конкурсныя выступленьні большых хароў—шмат якія хары мелі звыш сотні асоб. У конкурсе прыймалі ўчасьце 32 хары, пяючы па аднэй, выбранай імі яшчэ загадзя песьні.

Трэба адцеміць, што агульная тэхніка пяяньня польскіх хароў стаіць досыць высока, значна вышэй, чымся нейкіх 10 гадоў таму назад. Аднак гэная тэхніка яшчэ не дасягла тэй вышыні, на якой была тэхніка некаторых даўнейшых расейскіх хароў. Між іншым кідаецца ў вочы, можа правільней у вушы, няроўнасьць у польскіх харох таласоў мужчынскіх і жаночых, а іменна перавага апошніх, ад чаго пры пяяньні няма поўнай гармоніі.

Агулам кажучы, зьезд польскіх пяюноў у Варшаве паказаў, што польскае сьвядомае грамадзянства належна ацэнівае значэньня пяяньня ў агульным культурным разьвіцьці народу, дзякуючы чаму ў гэтым напрамку польскія пеўчаскія арганізацыі зрабілі вялікі шаг наперад.

Нажаль абставіны нашага беларскага жыцьця ня спрыялі далейшаму разьвіцьцю нашага харавога пяяньня.

Праўда, музыкальная беларуская літэратура з кожным годам павялічваецца і багацее, дзякуючы таму, што беларускай народнай песьняй зацікавіліся шмат якія кампазытары, часам кампазытары сусьветнай славы, але лік беларускіх хароў не павялічыўся настолькі, як лік польскіх хароў за апошняе дзесяцёхгодзьдзе. І таму абавязкам кожнага сьвядомага беларуса зьяўляецца, між іншым, і належная забота аб тым, каб у меру магчымасьці прычыніцца да зрушэньня з меєца і гэтае важнае справы, справы арганізацыі і далейшага разьвіцьця беларускага харавога пяяньня,

Ніхто з беларусаў не павінен забываць, што нашая песьня разам з нашай мовай найлепш сьведчаць аб нашай самабытнасьці і найбольш гэную самабытнасьць захоўваюць.

Дык бярэм прыклад з іншых народаў, беражэма нашае багацьце, нашую родную песьню.

Англія хоча цеснага супрацоўніцтва з Нямеччынай.

У парыжскіх палітычных кругох вялікае ўражаньне выклікаў артыкул у „Таймсе“, у якім выяўлены погляды Бальдвіна на міжнародную палітыку Англіі. У гэтым артыкуле падчырківаецца, што Англія і надалей гарантуе нятыкальнасьць францускай граніцы, але толькі паўночна-ўсходняй яе часьці, прылягаючай да Нямеччыны, але зусім не гарантуе той часьці, якая прылягае да Італіі. Гэта выдаецца парадоксальным, калі прыняць пад увагу асаблівыя інтарэсы Англіі на Сяродземным моры.

Далей у артыкуле падчырківаецца, што Брытанія менш за ўсё намерана браць на сябе адказнасьць за забавязаньні Францыі, якія вынікаюць з падпісаных ёю дагавораў. Па думцы „Таймса“, мірныя прапазыкі Гітлера зьяўляюцца адзінай надзеяй на стабілізацыю палажэньня ў Заходняй Эўропе. Не магчымы эўрапэйскі мір, ня можа быць і Лігі Народаў бяз супрацоўніцтва з Нямеччынай.

Тэрор і забастоўкі ў Гішпаніі.

Як пішуць газэты, у Мігельцюрры, у часе сутычкі між фашыстамі і камуністамі, 2 чалавека было забітых і 10 цяжка раненых.

У Лерыдзе абвешчана агульная забастоўка. Зачынены ўсе магазыны і рэстараны. Бастуючыя затрымоўваюць на дарогах усе транстпарты з спажывецкімі прыпасамі.

У Грэнадзе забастоўка транспартных рабочых трывае надалей. У горадзе адчуваецца недахоп спажывецкіх прадуктаў.

У Малазе забаставалі 9 тысячаў работнікаў.

У Мадрыце ўзрывамі 8 бомбаў зьніштожаны незакончаны яшчэ цалком дом. На станцыі арыштавана 80 камуністаў прыбыўшых з Астурыі. Сацыялістычны саюз будаўляных работнікаў пастанавіў спыніць забастоўку.

Ліга Народаў скасавала санкцыі процiў Італіі.

На апошнім паседжаньні Сабраньня Лігі Народаў была пастаўлена на галасаваньне рэзалюцыя аб адмене санкцыяў. Галасавала 49 дзяржаваў. Абісінія, разумеецца, галасавала процiў скасаваньня, чатыры дзяржавы паўстрымаліся ад падачы голасу, 44 дзяржавы галасапалі за рэзалюцыю. Такім чынам большасьцяй 44 галасоў была прынята рэзалюцыя Лігі Народаў аб адмены санкцыяў. Пастанова, касуючая санкцыі, будзе дзеіць ад 15 ліпня г.г.

Цікава зацеміць, што аўстрыяцкі канцлер Шушнінг адмовіўся ад прыйма ўдзелу ў апошняй сэсыі Лігі Народаў.

Крывавыя сутычкі на вуліцах Парыжу.

Ужо пісалася, што францускі ўрад пад старшынствам мін. Блюма распусьціў усе існуючыя ў Францыі патрыётычныя Лігі. У сувязі з гэтым 6 г.м. увечары на пляцу Этуаль у Парыжы сябры распушчаных арганізацыяў зрабілі маніфэстацыю, у якой прыняла ўчасьце каля 1500 чалавек. На Элісэйскіх палёх маніфэстанты былі затрыманы сільным атрадам паліцыі, у выніку чаго дайшло да сутычкі.

Маніфэстанты бараніліся ад паліцыі крэсламі з рэстаранаў. Паліцыя з вялікім трудом зрабіла парадак. У часе сутычкі ранена 33 паліцыянтаў.

Маніфэстацыя трывала каля гадзіны. З пасярод маніфэстантаў арыштавана 16 асобаў.

Францыя незадаволена палітыкай Вены.

З Жэнэвы пішуць, што аўстрыйская праблема зьяўляецца прадметам трывогі міжнародных дыплёматычных кругоў. Калі аўстрыяцкі канцлер Шушнінг адмовіўся прыехаць у Жэнэву, то паўстаў непакой, што ў Аўстрыю ў блізкім будучым вернецца дынастыя Габсбургаў. Аднак, паводле атрыманых дадатковых вестак, пытаньне аб рэстаўрацыі Габсбургаў ня мае асобай актуальнасьці.

СССР гаспадарства фэдэратыўнае ці суцэльнае?

АД РЭДАКЦЫІ. Артыкуль гэты чэскага вучонага і публіцыстага др. Я. Славіка (Slavik) быў надрукаваны ў „Slovansk-im przehlede“ (№ 1 сёл.). У арт. ясна і навукова точна паказаны гаспадарсьцьвены лад СССР. Дзеля таго мы яго тут блізу цэлы перадрукоўваем у перакладзе з чэскае мовы.

Здаецца, што пытаньне, пастаўленае ў назове гэтага артыкулу, мае ў сабе відавочную супярэчнасьць. Як можна сумлявацца ў фэдэратыўнасьці гаспадарства, што ўрадова завецца *саюзам* радавых („савецкіх“) сацыялістычных рэспублікаў? Гэта-ж радавае гаспадарства складаецца з сямёх „сувэрэнных“ рэспублікаў, з якіх некаторыя ізноў маюць вялікі сьцяг рэспублікаў „аўтаномных“! Аднак на нашае пытаньне нельга адказаць так, як на першы пагляд здаецца. Паводле назову і вонкавае формы СССР гаспадарства фэдэратыўнае, а запраўды гэта гаспадарства такое суцэльнае, якім царская Расея ніколі ня была. Вось колькі довадаў.

Ад пачатку бальшавіцкае рэвалюцыі некаторых славянафілаў трывожыла нацыянальная палітыка бальшавіцкага ўраду, пачатая па кастрычнікавым (паводле новага стылю лістападавым) пераварощe „Дэклярацыяй правоў народаў Расеі“ (з 15-га лістападу 1917 г.). Гэта абвяшчэньне рады народных камісараў, падпісанае Ленінам, як старшынёй і Сталінам, як народным камісарам нацыянальных справаў. „Совнарком“ тут высьняе, што за царызму народы Расеі былі сыстэматычна цкаваны адны на адных. Рэзультатам гэткае палітыкі былі з аднаго боку рэзьні і пагромы, а з другога—паняволеньне народаў. Да гэтае нягоднае палітыкі нямашака і ня мае быць павароту. Ранейшая палітыка мусіць быць заменена палітыкаю самахвотнага і дастойнага саюзу народаў радавае Расеі. Нягодная палітыка маны і недаверу, цкаваньня і правакацыі мусіць быць заменена адкрытай і чэснай палітыкаю, вядучай да поўнага ўзаемнага даверу насяленьня. Адно гэтак можа паўстаць чэсны і трывалкі саюз народаў Расеі. Толькі пры помачы гэткага саюзу могуць злучыцца работнікі і сяляне новае Расеі ў вадну рэвалюцыйную сілу, здольную процістаўіцца ўсім нападам імпэрыялістычна-анэксыяністычнае буржуазіі. — Ужо першы зьезд радаў (у чэрвені 1917 г.) абвясьціў права народаў Расеі на свабоднае самаазначэньне. Другі зьезд радаў (у лістападзе 1917 г.) яшчэ станаўчэй і ясьней пацьвярдзіў гэтае неад'емнае права народаў Расеі. Рада народных камісараў, спаўняючы волю абодвых зьездаў, пастанавіла кіравацца ў нацыянальным пытаньні гэткімі прынцыпамі:

1) роўнасьць і сувэрэннасьць народаў Расеі,

2) права народаў Расеі на свабоднае самаазначэньне ажно да адлучэньня і закладзінаў незалежнага гаспадарства.

3) скасаваньне ўсіх нацыянальных і нацыянальна-рэлігійных прывілеяў і агранічэньняў,

4) свабодны развой нацыянальных мяншынаў і этнаграфічных (!) групаў, насяляючых тэрыторыю Расеі [1].

Выразна аб утварэньні фэдэратыўнага гаспадарства кажацца адно ў „Дэклярацыі правоў працоўнага і эксплёатаванага люду“, прынятай на III усерасейскім зьезьдзе радаў (26 студня 1918 г.).

У 1 парагра фе кажацца „Радавая Расейская Рэспубліка арганізуецца на аснове свабоднага саюзу свабодных народаў як фэдэрацыя радавых нацыянальных рэспублікаў“.

У парагра фе 4 чытаем: „Імкнучыся да ўтварэньня запраўды вольнага і, як рэзультат гэтага, тым паўнейшага і трывалчэйшага саюзу працоўных клясаў усіх народаў Расеі, III зьезд радаў абмяжуецца ўстанаўленьнем аснаўных элемэнтаў фэдэрацыі радавых рэспублікаў Расеі, пакідаючы работнікам і сялянам кожнага народу, каб самастойна пастанавілі на сваім собскім паўнамочным зьезьдзе радавым, ці хочуць і на якіх асновах мець учасьце ў фэдэральным урадзе і ў васталых фэдэральных установах радавых“ [1].

Уважна чытаючы абедзьве гэтыя першыя дэклярацыі, бачым, што маюць яны наўперад характар рэвалюцыйна-агітацыйны процi старога палітычнага ладу, а хочуць дапяць суцэльнейшага гаспадарства як было царскае, гаспадарства сацыялістычнага, дзе работнікі і сяляне ўсіх народаў будуць цясьней злучаны, як упярад. Відавочна, што тут ня ходзіць аб фэдэрацыю асобных народаў Расеі, але аб цясьнейшае злучэньне працуючых клясаў усіх народаў такім способам, што ўсім даюцца роўныя правы. У першы мамэнт мала хто разумеў гэтую „дыялектычную“ тактыку—дазволіць адлучэньне, каб дапяць цясьнейшага злучэньня! У дэклярацыі бачылі сыгнал да распаду Расеі.

У Расеі ёсьць 50 большых народаў і 136 маленечкіх і да ўсіх іх тэорэтычна мела адносіцца дэклярацыя, прызнаючая ўсім права самаазначэньня ажно да поўнага адлучэньня! Але ўжо надзвычайна вялікая колькасьць маленькіх народаў паказвае, што ім гэтае права на практыцы не магло быць прызнана і што дэклярацыя мела наўвеце заданьні зусім іншыя

[1] Прыр. зборнік „Советская политика за 10 лет по национальному вопросу в РСФСР“ (Улажылі І. Лазоўскі і І. Бібін 1928 г.). Тут сабраны ўсе законы і загады, што адносяцца да нацыянальных справаў з 1917—27 г. г.

[1] Там-жа бач. 4—5.

Адмова Шушнінга прыехаць у Жэнэву выклікала незадаваленьне ў Парыжы. Тут чакаюць, што ангельскі ўрад дасьць паняць Вене аб сваім малым зацікаўленьні ў незалежнасьці Аўстрыі, калі яна будзе надалей вясьці сваю антыжэнэўскую палітыку.

Газэта „Матэн“ уважае, што Шушнінг адмовіўся прыехаць у Жэнэву пад уплывам Муссоліні, ня хочучы яму рабіць няпрыемнасьць.

Газэта „Эвр“ паведамляе, што францускі ўрад папярэдзіць Шушнінга аб тым, што ўся адказнасьць за рэстаўрацыю Габсбургаў падзе на яго. У прыпадку рэстаўрацыі, Францыя абвесьціць сябе незацікаўленай і не перашкодзіць дзяржавам Малой Антанты зрабіць тое, што яны знойдуць патрэбным зрабіць дзеля забясьпечаньня сваіх інтарэсаў.

Ціж-бы італьянска-турэцка - савецкае паразуменьне?

Чуткі аб тым, што камісар Літвінаў атрымаў быццам з Масквы інструкцыю пакінуць Монтрэ (дзе адбываецца конфэрэнцыя ў справе перагляду існуючых трактатах аб Дарданэлах), калі СССР не атрымае ангельскага дазволу на свабодны праход сав. флёту цераз праліў, — выклікалі ў Лёндане моцнае ўражаньне. Брытанскія палітычныя кругі зьдзіўлены тактыкай Саветаў, бо-ж дагэтуль ніводная прапазыка з іх боку ня была канчальна адкінена. Дзеля гэтага ў ангельскага ўраду паўстала падазрэньне, што СССР і Турцыя заключылі тайную згоду аб тым, што ў прыпадку зрыву конфэрэнцыі ў Монтрэ, абедзьве дзяржавы падпішуць двухстаронны дагавор, рэгулюючы іх адносіны ў Чорным моры і Дарданэлах.

Апрача таго, Лёндан атрымаў дадзеныя адносна перагавораў, якія вядуцца ў Рыме між савецкім паслом Штэйнам і італьянскім міністрам Чыяно. Мэтаю гэтых перагавораў зьяўляецца збліжэньне абодвух урадаў і супрацоўніцтва іх у Сяродземным моры. СССР і Італія, відаць, намераны прымусіць Англію да перагляду яе пазыцый ў Сяродземным моры, — СССР шляхам нежаданьня прыйсьці ў Монтрэ да згоды, а Італія— шляхам нежаданьня далучыцца да конфэрэнцыі.

Выглядае, як быццам паўстала патройнае паразуменьне—між Італіяй, Турцыяй і СССР — якое ставіць Англію ў даволі цяжкае палажэньне.

З усяго сьвету.

— *У Нямеччыне надпрадукцыя інжынераў.* Згодна з бэрлінскімі газэтамі, у Нямеччыне цяпер знаходзіцца звыш 4000 дыплёмаваных інжынераў, якія пазбаўлены працы ў сваім фаху. Паднята пытаньне аб масавым залічэньні іх у інжынерныя войскі.

— *У СССР запрошаны 500 турэцкіх вучыцялёў* дзеля пазнаньня савецкай школы.

— *Конфэрэнцыя лёкарнскіх дзяржаваў* пачнецца 20 ліпеня ў Брусельлі. Італія будзе запрошана да ўчасьця ў першай фазе работ конфэрэнцыі, Нямеччына — ў другой.

— *На днях у Швайцарыі* пачалася забастоўка шофароў і пілётаў у знак пратэсту проціў высокага акцызу на бэнзыну.

— *Нэвіль Чэмбэрлен (Англія) заявіў* у палаце гмінаў, што пры першай спробе дзяржаўных працаўнікоў абвясьціць забастоўку, яны зараз-жа будуць звольнены з займаных пасадаў.

— *2.970 чалавек згінула ў Амэрыцэ* у працягу м-ца траўня г. г. у часе нешчасьлівых выпадкаў, зьвязаных з аўтамабільным рухам.

— *У Гамбург прыбыла савецкая дэлегацыя*, якая павінна замовіць у Нямеччыне некалькі параходаў для савецкага гандлёвага флёту. З Гамбургу яна паедзе ў Голяндыю і Данію.

— *Аўстрыяцкія манархісты*, паводле вестак ангельскіх газэтаў, катэгарычна патрэбавалі ад Шушнінга, каб ён выкарыстаў сучасны мамэнт для рэстаўрацыі Габсбургаў.

— *У Вену вярнуліся з Сібіры* чатыры аўстрыйскіх салдата, узятых у палон у 1915 годзе і дасюль прабываўшых у Расеі.

— *Памёр б. народны камісар замежных справаў СССР Г. Чычэрын.* 9 ліпеня памёр у Маскве пасьля даўжэйшай хваробы ў веку 64 гадоў Г. Чычэрын, які яшчэ ў 1925 годзе захварэў на цукровую хваробу. Ня глядзячы на стараннае лячэньне, хвароба гэтая ўсьцяж пагаршалася. 9 ліпеня наступіў прыліў крыві да мазгу, ад якога і памёр б. народны камісар замежных справаў СССР.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Даведваемся, што школьныя ўлады загадалі, каб падручнік з беларускае мовы на 3-ю клясу пачаткавых школ быў урэшце надрукованы. Гэны падручнік ужо год таму назад быў зусім гатовы да друку, але чамусьці яго не друкавалі. Варта адзначыць, што чытанка на 3-ю клясу апрацавана камісіяй, зложанай з беларускіх вучыцялёў і літэратараў, і дапасавана да новых школьных праграмаў, чаму зьяўленьне яе на кніжны рынак вельмі пажадана.

Адначасна з гэтым школьныя ўлады зьвярнуліся да тэй-жа самай камісіі беларускіх вучыцялёў з прапазыкай пачаць апрацоўку падручніка з беларускае мовы на 4-ты год навукі ў пачаткавых школах,—які таксама будзе надрукаваны яшчэ ў сёлетнім годзе.

— *Новы вучоны доктар беларус.* 3 ліпеня гэтага году ў калюмновай залі Віленскага Унівэрсытэту адбылося ўрачыстае прызнаньне вучонага званьня *доктара гуманістычных навук беларусу гр. Станіславу Станкевічу.* Маладому беларускаму вучонаму жадаем як найлепшага пасьпеху ў ягонай далейшай навуковай працы.

— 24 і 25 чэрвеня сёлетняга году адбыліся ўступныя экзамены ў І-клясу (даўнейшую 3-ю) Беларускай Дзяржаўнай Гімназіі ў Вільні.

— Як даведваемся, Дырэкцыя Віленскай Беларускай Гімназіі робіць захады перад школьнымі ўладамі, каб атрымаць дазвол на васеньнія ўступныя экзамены, бо-ж у І-ай клясе ўспомненай Гімназіі ёсьць яшчэ некалькі вольных месц.

Ці шчасьце у горадзе, ці на вёсцы?

Разьвіцьцё гарадоў, запачаткованае ў канцы сярэднявэчча, асягнула у XVII стагодзьдзі ўжо поўны свой расьцьвет. Гарады, сьціснутыя абароннымі мурамі, мелі вузкія вуліцы і вельмі нягігіенічныя ўмовы жыцьця. Дык вось у другой палове XVIII ст., змучаныя гэткім гарадзкім жыцьцём перадавыя сфэры пачалі сумаваць па ціхім вясковым жыцьці. Пачынае вытварацца асобы тып летніх рэзыдэнцыяў: Вэрсаль, Сан-Сусі, Вілянаў, дзе награмаджаюцца бязцэнныя скарбы мастацтва і дзе сільныя гэтага сьвету, перапранаючыся за пастухоў, зразумела захоўваючы вонкавы блеск, з напудрованымі і завітымы валасамі, уваружаныя пастушацкімі кіям[1], прыбранымі шоўкавымі стужкамі, стараюцца ствараць вясковую ідыльлю.

XIX стагодзьдзе — паравая машына, электрычнасьць, сналіновы матор, пачынаюць заступаць працу людзкіх рук. Таніна прадукцыі падымае жыцьцёвы ровень. Гарады разрастаюцца ў шалёным тэмпе, лопаюць путы абаронных муроў, вытвараецца цэлая навука аб гігіене, аб патрэбе супачынку пасьля працы. Гэтая патрэба вытварае: тэатры, народныя гульні, кінематографы, зьяўляецца вялікі цяг у людзей, якія дагэтуль арашалі сваім потам зямлю, да гарадоў, да лёгкай працы, да лёгкіх гульняў.

Гарады сваім кіпучым жыцьцём, як молах глынаюць дзесяткі і сотні тысячаў спакойных сялянаў. І так, як кожная акцыя, выклікае рэакцыю, так у XX стагодзьдзі зьяўляецца ізноў імкненьне да вёскі. Гэнае імкненьне ёсьць шмат рацыянальнейшае, чымся папярэдняе імкненьне ў гарады.

Цяпер нікому ня прыходзіць у галаву перапранацца за несапраўдных у стылю барока пастушкаў, пастухоў, завіваць і пудраваць валасы і г. д. Хараство самой прыроды зьяўляецца прыгажэйшым за ўсялякае мастацтва.

Самаходы, каякі, супольныя пагулянкі апарожніваюць улетку гарады. Чалавек робіцца праніклівым, клапоціцца аб сваіх лёгкіх, нэрвах і мускулах.

Але ці дзеля ўсяго гэнага павінен перастаць думаць аб сваім шчасьці? Ці-ж выяжджаючы на лета можа забыцца аб тым, што шчасьце сьпіць зачараванае ў лёсе лётарэі? Вось-жа 16-га ліпеня пачынаецца лёсаваньне другой клясы — хто ў радасных прадвыездных клопатах забыўся купіць ці аднавіць лёс, няхай прызадумаецца, яшчэ ёсьць час. Супачываючы пасьля гадавых трудоў, ня трэба будзе, ўвесь час думаць аб тым, што цераз забыцьцё зачынілася дарога да шчасьця, якое заўсёды даступна чалавеку.

Дамагайцеся бел. школы —зьвяртайцеся ў Т. Б. А.

(агітацыйна - рэвалюцыйныя). На практыцы бальшавіцкі ўрад выходзіў з дапушчэньня, што сацыялістычныя патрэбы пралетарыяту ніколі не павядуць да ўжыцьця права, прызнанага дэклярацыяй з лістападу 1917 г. усім расейскім народам. Сьведчыць аб гэтым найляпей новая *дэклярацыя* з 1923 г., матывуючая ўтварэньне канчальнай гаспадарсьцьвенай формы, гэта значыцца саюзу ССР. Там вылічаюцца прычыны, што прымусілі радавыя народы, скінуўшы капіталізм, злучыцца, г. зн. прычыны, дзеля каторых пануючая партыя, маючая ў праграме ўтварэньне сацыялістычнага гаспадарства, не магла-б дапусьціць палітычнага адарваньня асобных участкаў СССР. Дэклярацыя гэная ёсьць уступам да аснаўнога закону (канстытуцыі) саюзу радавых сацыялістычных рэспублікаў. Яна гэткая:

„Ад мамэнту закладзінаў радавых рэспублікаў гаспадарствы на сьвеце падзяліліся на два табары: табар капіталізму і табар сацыялізму. Гэнам, у табары капіталізму, нацыянальная барацьба і няроўнасьць, колёніяльнае нявольніцтва і шовінізм, нацыянальны ўціск і пагромы, імпэрыялістычныя зьверствы і войны. Гэтта, ў табары сацыялізму, узаемны давер і мір, нацыянальная свабода і роўнаць, супакойнае сужыцьцё і брацкае супрацоўніцтва народу. За дзесяткі гадоў спробы капіталістычнага сьвету разьвязаць нацыянальнае пытаньне дарогаю злучэньня вольнага развою з сыстэмаю эксплёатаваньня чалавека чалавекам, асталіся бяз рэзультату. Наадварот, клубок нацыянальных супярэчнасьцяў балей і балей блытаўся, пагражаючы собскаму быцьцю капіталізму. Буржуазія аказалася слабой да наладжаньня супрацоўніцтва народаў. Толькі ў табары радаў, толькі пры дыктатуры пралетарыяту, што злучыла наўкола сябе бальшыню насяленьня, аказалася магчымым зьністожыць у аснове нацыянальны ўціск, вытварыць стан узаемнага даверу і пакласьці падрубы брацкага супрацоўніцтва народаў. Адно дзякуючы гэтым абставінам удалося радавым рэспублікам адбіць напад імпэрыялістых усяго сьвету, унутраных і заграмічных; адно дзякуючы гэтым умовам удалося зьліквідаваць грамадзянскую вайну, забясьпечыць сваё быцьцё і прыступіць да супакойнага гаспадарскага будаваньня.

Але ваенныя гады не прайшлі бяз сьледу: спустошаныя нівы, зачыненыя фабрыкі, паруханыя вытварныя сілы ды вычарпаныя гаспадарскія запасы, гэта астаўшаяся спадчына па вайне, ствараюць, што не даволі ў гаспадарскім будаваньні натугаў кожнай рэспублікі паасобку. *Адраджэньне нацыянальнага гаспадарства аказалася немагчымым пры асобным быцьці рэспублікаў.* Так сама няпэўнасьць міжнароднага палажэньня і небясьпечнасьць новых нападаў робіць канечным утварэньне *адзінага фронту* радавых рэспублікаў, абступленых капіталістычным сьветам. Напасьледак і собскае будаваньне радавае сілы, *міжнароднай* у сваёй клясавай істоце, прымушае радавыя масы радавых рэспублікаў ісьці на дарогу *злучэньня ў вадну сацыялістычную сям'ю.* Усе гэтыя абставіны вымагаюць злучэньня радавых рэспублікаў у *вадно саюзнае гаспадарства,* здольнае забясьпечыць і вонкавую бясьпечнасьць і ўнутраны гаспадарскі поступ і нацыянальны развой народаў.

Воля народаў радавых рэспублікаў, што сабраліся нядаўна на зьезды сваіх радаў і згодна прынялі пастанову аб утварэньні „Саюзу радавых сацыялістычных рэспублікаў“, ёсьць пэўнай парукаю таго, што гэты Саюз ёсьць самахвотным злучэньнем раўнапраўных народаў, што кожнай рэспубліцы забясьпечана права свабоднага выступленьня з Саюзу, што ўступленьне ў Саюз адкрыта ўсім сацыялістычным радавым рэспублікам, як існуючым, так і тым, што паўстануць у будучыні, што новае саюзнае гаспадарства ёсьць дастойным завяршэньнем падрубаў, пакладзеных у кастрычніку 1917 г. да супакойнага сужыцьця і брацкага супрацоўніцтва народаў, што будзе вернай апораю проці сусьветнага капіталізму ды новым становучым шагам да злучэньня працоўных усіх земляў у сусьветную сацыялістычную радавую рэспубліку“ [1]).

Гэтае абвешчаньне значыць нятолькі вялікі шаг да ўмацаваньня адзіноцтва(суцэльнасьці) радавага гаспадарства, але назначае ўжо адкрыта, што ведамыя мамэнты, а перадусім слабасьць асобных рэспублікаў і іх сацыялістычная форма, прымушае да вытварэньня суцэльнага Саюзу. Пагляды каротка і быццам саромліва гэтта зьмешчаныя выказала раней рэзалюцыя XII зьезду расейскае камуністычнае партыі (ў красавіку 1923 г.). Тут аднак аргумэнты адвернены. Тым, што быў прыняты прынцып роўнасьці ўсіх народаў, быў знойдзены ключ да правільнага разьвязаньня нацыянальнага пытаньня, але „праўная нацыянальная роўнасьць сама сабою яшчэ нацыянальнага пытаньня не разьвязвае. Сьцяг рэспублікаў і народаў, што не пражылі, або блізу яшчэ не пражылі капіталізму, што ня маюць, або блізу ня маюць свайго пралетарыяту, што ў рэзультаце гэтага спазьніліся з боку гаспадарскага і культурнага, ня могуць у поўнай меры выкарыстаць права і магчымасьці, што ім дае нацыянальнае раўнапраўе, ня могуць падняцца на высшую ступень развою і дагнаць паступовыя народы без запраўднае і даўгое помачы звонку“. (Пратаколы XII зьезду расейскае комуністычнае партыі, бач. 645-646) [1]). Гэтай помачай звонку ёсьць помач адзінага паступовага пралетарыяту *расейскага.*

Тут праяўляюцца падобныя адносіны радавае ўлады да асталых народаў, якія мае бальшавіц-

[1]) Цытаваны зборнік Лазоўскага і Бібіна, бач. 16-17.

[1]) Прыр. зборнік „Советский федерализм“ (рэдагаваў М. Рэйхель, Масква-Ленінград 1930. бач. 22-23).

Як трэба даіць каровы

Найлепшым спосабам даеньня кароў лічыцца спосаб мэханічнага выпампоўваньня ці, так сказаць, высмоктваньня малака пры помачы спэцыяльных прыладаў. Аднак, інсталяцыя для гэткага даеньня каштуе так дорага, што нават вялікшыя гаспадаркі ня могуць ім карыстацца.

Застаецца такім чынам разглядзець звычайнае ў нашых варунках ручное даеньне.

Адзіным рацыянальным даеньнем пры ручным способе будзе наступны: бярэцца цыцка каровы цэлаю жменяю ды „месіцца", так сказаць, пальцамі, націскаючы іх чаргова ад большага да меншага.

Як ведама, такі способ даеньня ня лёгкі — даярка вельмі хутка мучыцца, аднак прывыкшы да яго, адна даярка можа выдаіць без даўжэйшага адпачынку 5—7 кароў.

Першыя дзьве струі малака з кожнае з чатырох цыцак трэба здаіць у асобную судзіну, прызначаючы яго па перагатаваньні для жывёлаў. Апошняе трэба рабіць дзеля таго, каб спаласкаць тыя бактэрыі, якія здолелі праз дзірку цыцкі залезьці ў малочны правод, ды асесьці на ягоных сьценках.

Зразумела, што акром неабходнасьці ўспомненага здойваньня павінна быць чыстая і сама абора і каровы. Аборы трэба хоць два разы ў год (вясною і ўвосені) пабяліць чыстаю вапнаю, а сама карова павінна быць часта чышчана з грэблам і шчоткаю. А час ад часу нават мытая.

Перад самай дойкаю трэба цёплаю вадою вымыць ўсё вымя каровы ды пасьля выцерці сухою сьцірачкаю; рукі даяркі таксама павінны быць старанна вымыты з мылам.

Некаторыя даяркі маюць звычай пры даеньні пацягваць за цыцку двумя пальцамі, прычым, для стварэньня сьлізкае паверхні, змочваюць свае пальцы і цыцку каровы малаком. Такі способ не адпавядае элемэнтарным законам гігіены і павінен быць хутчэй паказам, як *ня трэба даіць*.

Апрача таго пры такім даеньні цыцкі каровы непамерна разцягваюцца, а іх мокрая паверхня часта трэскае, выклікаючы хоць невялічкія, але вельмі балючыя для каровы ранкі. Ад такой болі карова перадусім аўтаматычна затрымлівае (не прапускае, як кажуць) малако, ды неспакойна стаіць, а часам нават б'ецца.

Падчас даеньня кароў карміць ня варта і дзеля гэтага маладых кароў да гэтага ня трэба прызвычаіваць.

Каровам, якія прызвычаяны да „падносу" падчас даеньня, зразумела трэба даваць, бо інакш яны малака ня будуць аддаваць.

Акром таго заўсёды трэба вельмі чыста выдойваць карову, бо інакш такое „запусканьне" шкодна адбіваецца на малочнасьці каровы наагул.

Важным элемэнтам, ад якога залежыць таксама гігіенічнасьць малака, ёсьць дайніца ды іншыя малочныя судзіны.

Найлепшай дайніцай зьяўляецца дайніца, зробленная з так званай наліванае бляхі, бо яна ня іржавее і лёгка вымываецца. Ільняная цадзілка павінна стала вымывацца, выварвацца ды высушвацца, а гладышы і розныя іншыя судзіны лепш за ўсё мець шкляныя.

Прауны куток.

Дзеля недахопу месца у гэтым нумары ня будзем друкаваць пытаньняў, а агранічымся толькі да адказаў.

1. *Петрук.* (пав. Маладэчанскі, гміна Ракаўская). Адносныя ўлады маюць права правадзіць прымусовую мэльёрацыю, ня гледзячы, ці на гэта сяляне згаджаюцца, ці не. Таксама сяляне могуць быць змушаны да пэўнай працы ў форме рабочых „днёвак", якія могуць быць заменены грашыма. Можа быць наложаны абавязак што да працы і на тых сялян, якія з гэтай мэльёрацыі і ня маюць беспасярэдняй карысьці. Калі-б паводле Вашага аблічэньня Вам вызначалі няслушна замнога днёвак, — можаце абжалаваць і прасіць аб зьменшаньне.

2. Адказ *Любе У.*, пав. Маладэчанскі, гм. Красная.

Калі апрача асобнага хутара Вы ў сваёй вёсцы ня маеце зямлі у шнурох, змусіць Вас да агульнай камасацыі ня могуць. Каліж Ваш хутар складаецца з некалькіх кавалкаў зямлі, або, як ужо зазначылі — маеце зямлю і ў шнурох — уся Вашая зямля можа пайсьці пад камасацыю і Вы атрымаеце колькасьць, якая прыпадзе Вам на падставе ацэнкі. На комасацыю не давайце сваей згоды, інакш кажучы, не падпісвайце дэкларацыі. Каліб і Ваш хутар уцягнулі да агульнай камасацыі паміма Вашай згоды — злажэце жалабу у »Wydział Rolnictwa i Reform Rolnych Urzędu Wojewódzkiego w Wilnie". Добра было-б, каб Вы дадаткова далі нам адказ на наступныя пытаньні: 1) ці апрача хутару, ня маеце яшчэ зямлі у шнурох, 2) ці хутар Ваш складаецца з аднаго кавалка, 3) ці граніцыцца з зямлёй суседняй вёскі, ці кругом Вашага хутара знаходзіцца надзельная зямля ў шнурох сялян Вашай вёскі? Па атрыманьні гэтых дадзенных, дамо Вам больш канкрэтны адказ.

3. *Уладзіміру М.* (poste restante Клецк к/Несьвежа). Ня варта пачынаць Суду. Зайшла даўнасьць. Зямлі не адсудзецце.

МАЛЕНЬКІ ФЭЛЬЕТОН.

З савецкага быту.

Залатыя зубы Грышы

Даўно ўжо, браткі, я меў намер расказаць вам пра камсамольца Грышу Сьцяпанчыкава, але ўсё неяк забываўся.

Ужо можа паў году прайшло ад хвіліны, калі з Грышай здарылася такая сабачая няпрыемнасьць.

Хлапца, разумеецца, прылавілі ў шкодных абставінах: мяшчанскія настроі і, наагул, разбураньне сацыялізму. Але дазвольце, што я вам усебакова прадстаўлю гэтую вельмі паважаную гісторыю.

Гэта здарэньне было ў Маскве. А можа і не ў Маскве. Але здаецца, што ў Маскве. Гэта можна пазнаць з размаху. Аднак, напэўна сказаць ня можна. „Красная Газэта" не падала дробязяў. Толькі выдрукавала пэцітам: — „Здарылася гэта ў Сямёнаўскай ячэйцы".

А было гэта так: У Сямёнаўскай ячэйцы сябрам быў гэты самы нешчасьлівец Грыша Сьцяпанчыкаў. Гэтаму Грышы выбілі тры зубы. З якой прычыны выбілі — ізноў ня ведаем. Можа з надлішку фізычнай культуры. А можа ён стукнуўся аб дрэва. Ці ў дзяцінстве еў за шмат салодкага. Адно ведаем, што ня ў краме з гарэлкай выбралі ў яго тыя зубы. Так не магло быць.

І так жыве гэты Грыша бяз трох зубоў. Усе іншыя на сваіх мясцох; а гэтых няма.

А хлапец малады. Усебаковы. І неяк няпрыемна яму, разумееце, жыць бяз трох зубоў. Што за жыцьцё з такой нястачай? Сьвістаць немагчыма. Нявыгадна. І няма чым трымаць папіроску. У гутарцы прышэптывае. І гарбата выліваецца.

Хлапец прабаваў усяк: і воскам дзіру заліваў, і хлебам закрываў—не памагло...

Заашчадзіў Грыша грошы. Пайшоў да доктара:

— „Калі-ласка, устаўце мне, калі ўжо так выйшла, тры штучныя зубы".

А доктар трапіўся малады, неасьцярожны. Не ўвайшоў у псыхалёгію Сямёнаўскай ячэйкі, і ўставіў ён Грышы тры залатыя зубы.

Сапраўды, ня можна сказаць, выйшла багата. Як адчыніць вусны, трудна наглядзецца. Абраз. Ноктурн.

Але ячэйка пачала крывіцца на Грышу. Як адчыніць вусны, гаворыць, або жуе—усе туды глядзяць. Што такое? Чаму гэты хлапец так раптам аброс пухам?

І пачаліся дробныя гутарачкі аб гэтым здарэньні. Адкуль гэта такія вялікапанскія …аданьні? Чаму такі мяшчанскі астрой? Ці-ж просты камсамолец ня можа [illegible]ваць і есьці дзірой.

Адразу на першым с[illegible]ньні паўстала пытаньне, ці наагул можна дапусьціць нешта падобнае. Згодна і аднагалосна пастанавілі:

„Прызнаць, што карыстаньне залатымі зубамі ёсьць зьявішчам, якое вядзе да запярэчаньня камунізму і яго ідэйнасьці. Мы, сябры ВЛКСМ Сямёнаўскай ячэйкі выдаём вайну іх уласьнікам, як зьявішчу, падкопваючаму камуністычныя ідэі. Зубы — аддаць на фонд безработных. Калі ўласьнік не паслухае, выкінуць яго з саюзу".

У гэтым месцы яшчэ старшыня дадаў некалькі слоў ад сябе, даліваючы масла ў агонь. Горка казаў:

— „Я, кажа, хаця старшыня, і то аднак—кажа — ня пушчаюся на залатыя зубы. А ў мяне-ж ўжо даўно замест зубоў толькі рэшткі каранёў тарчаць. А аднак я жую. А як жую—гэта толькі Бог знае. Можа я сабе пальцамі есьці памагаю. Але мне ня хочацца золата ў мордзе".

Заплакаў Грыша Сьцяпанчыкаў. Сумна яму было аддаваць такія зубы на фонд безработных. Тлумачыў, што зубы прылютованыя; цяжка выбіваць.

І не аддаў.

А ці выкінулі яго за гэта з саюзу ці не, ня ведаем. Нехапае далейшых дадзеных у гэтай справе. Але напэўна выкінулі!..

М. Зошчэнко.

кая навука, выясьняючы радавы тэрмін „урад работнікаў і сялян". Прызнаецца роўнасьць, але дзеля таго, што шырокія гушчы сельскага насяленьня адсталыя, работніцкаму пралетарыяту аддаецца павадырства. Запраўдны саюз можа быць паміж роўнымі і раўнапраўнымі, а ніколі паміж вядучым і ведзеным. Як сялянства, так і адсталыя народы мусяць быць ведзены! Ужо з гэтага выходзіць, што права самаазначэньня радавых народаў ёсьць чыста акадэмічнае. Радавыя пісьменьнікі самі пярэчаць цяперака, каб СССР быў конфэдэрацыяй, г. зн. саюзам раўнапраўных гаспадарстваў, як гэта абвяшчалі ў першых днёх рэвалюцыі. Яны раўнуюць радавае гаспадарства да тыпу саюзных гаспадарстваў, якім была пр. прадваенная *Нямеччына*, дзе прускі кароль, як нямецкі цэсар, стаяў над усімі саюзнымі гаспадарствамі і дзе найважнейшыя справы былі даручаны цэнтральным органам саюзнага цэсарства. Падобнасьць гэткая тут ёсьцека, але пры гэтым вялікая розьніца ёсьць у тым, што ў СССР *цэнтральныя ўстановы* маюць шмат большую компэтэнцыю, як мелі нямецкія цэнтральныя органы (напр. агульнанямецкі сойм). Ня толькі, што гэтая цэнтральная ўлада мае шмат большыя гаспадарсьцьвеныя функцыі, але ў СССР ёсьць яшчэ іншыя, магутнейшыя злучы, што з яго твораць саюзнае гаспадарства толькі па імені, а запраўды гаспадарства суцэльнейшае, чымся якое іншае ў Эўропе. Гэтымі лучачымі элемэнтамі ёсьць: *пануючая камуністычная партыя*, творачая суцэльную, надзвычайна сцэнтралізаваную арганізацыю, ды *суцэльнае гаспадарскае кіраваньне* ўсяго гаспадарства.

Як ведама, найвышэйшым органам у СССР ёсьць *Усесаюзны зьезд радаў*. Гэта ня зьезд дэлегатаў, пасыланых прапорцыянальна з радавых зьездаў асобных рэспублікаў, але на яго прыяжджаюць дэлегаты, выбіраныя на губэрнскіх і акружных зьездах радаў. Першы способ быў-бы чыста фэдэратыўны. Гэткае „імпэрскае рады" дамагаліся Чэхі ў Аўстрыі, ведама, бяз рэзультату. Гэтак у СССР прадстаўлялі справу шмат якія ўкраінцы, прынамся паколькі гэта датычыла адносінаў *Украіны* да цэнтральных органаў. Але перамог кірунак *цэнтралістычны*, што аддаў вылучна цэнтральнаму ўраду гэткую ўрадовую і адміністрацыйную дзейнасьць:

1) справы заграмічныя і дыплёматычныя (умовы з іншымі гаспадарствамі, зьмена вонкавых граніцаў гаспадарства, абвяшчэньне вайны і рабеньне міру, зацьвержданьне міжнародных умоваў),

2) агульны гаспадарскі плян, заграмічны гандаль, устанаўленьне способу ўнутранага гандлю, дастава, пошта і тэлеграф, меры і вагі і пад.,

3) фінансы, буджэт (і асобным саюзным рэспублікам!), падаткі, валюту і т. пад.

4) армію,

5) устанаўленьне аснаўных прынцыпаў земляробства, загадаваньне лясным і горным багацьцем на ўсім прасторы СССР,

6) суды, права амністыі на ўсім прасторы СССР,

7) права касаваньня загадаў асобных рэспублікаў,

8) устанаўляньне аснаўных прынцыпаў працы і школьнае навукі і т. п.

У вадрозьненьне ад якіх-колечы дагэтуль існуючых гаспадарстваў цэнтральныя органы Саюзу ССР маюць, значыцца, надзвычайнае права ў справах гаспадарскіх, каторыя ў капіталістычных гаспадарствах пакідаюцца асобным людзям і асобным арганізацыям, ня маючым нічагусенькі супольнага з кіраваньнем гаспадарства. Суцэльнае гаспадараньне ёсьць наймагутнейшым унутраным злучом СССР, перамагаючым усе тыя бакі радавага ладу, што даюць радаваму гаспадарству выгляд фэдэратыўнасьці. Гэты *выгляд* мае ўдзяржаць наўперад „Рада Нацыянальнасьцяў", што ёсьць другой палатаю Цэнтральнага Спаўняючага Камітэту Радаў. Як ведама, Усесаюзны Спаўняючы Камітэт Радаў (ЦІКС) складаецца з дзьвюх часьцяў: з Саюзнае Рады і Рады Нацыянальнасьцяў. *Саюзная Рада* выбіраецца на ўсесаюзным зьезьдзе, прапорцыянальна колькасьці насяленьня кожнае рэспублікі. А ў *Раду Нацыянальнасьцяў* проста пасылаюць сваіх прадстаўнікоў асобныя рэспублікі, а пайменна: кожная саюзная і аўтаномная рэспубліка па 5-ёх сяброў, кожная аўтаномная краіна па 1-ым сябру. Тут запраўды бачым праведзены прынцып фэдэратыўнасьці: зьезд, складзены з дэлегатаў асобных земляў. Але хто сочыць за падзеямі ў радавым гаспадарстве, той ведае, што гэты зьезд запраўднага значэньня ня мае. У радавых газэтах таксама вельмі рэдка бывае аб ім зацемка. Station ня значыць ён нічагусенькі проці суцэльнай расейскай партыі камуністычнай, кіруючай у ўсіх рэспубліках. Яе *дыктатура* робіць „саюзны" лад гаспадарства чыстай фармальнасьцяй. Сьведчыць аб гэтым які-колечы рэфэрат на ўсесаюзных зьездах радаў або камуністычнае партыі. Ніколі ня рэфэруюць аб здарэньнях і рэзультатах сацыялістычнага будаваньня паводле асобных сувэрэнных рэспублікаў. Украінскую і беларускую рэспублікі ў пераглядах ставяць абы як паміж аўтаномных рэспублікаў і краінаў РСФСР! Назовы асталых трох рэспублікаў (узбецкая, туркменская і таджыпкая) хаваюць пад географічным назовам: Сярэдняя Азія. Запраўды сувэрэнныя гаспадарствы гэткага грэбаваньня не сьцярпелі-б.

Др. Ян Славік.
(Пераклаў—*скі*).

Рэдактар: А. ФЛЕРАЎ. Выдавец: М. ШЧАСНЫ. Друк. Я. Левіна Вільня, Нямецкая вул. 22. Тэл. 21-14.